

Χρήστος Δ. Τουρτούρας
Επίκουρος Καθηγητής Παιδαγωγικής
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

**ΤΙΤΛΟΣ: «Το Ενιαίο Σχολείο Εργασίας και η διαλεκτική υπέρβαση του
παραδοσιακού μοντέλου εκπαίδευσης»**

«Ίση λαϊκή εκπαίδευση; Τι να φαντάζονται μ' αυτά τα λόγια; Πιστεύουν ότι μπορεί στη σημερινή κοινωνία (και μονάχα με δαύτην έχουν να κάνουν) να είναι η εκπαίδευση ίση για όλες τις τάξεις; Ή ζητάνε να περιοριστούν υποχρεωτικά και οι ανώτερες τάξεις στη λιγοστή εκπαίδευση –του δημοτικού σχολείου- μια που μονάχα αυτό συμβιβάζεται με τις οικονομικές συνθήκες όχι μόνο των μισθωτών εργατών, αλλά και των αγροτών; (...) (δωρεάν εκπαίδευση) σημαίνει στην ουσία μονάχα ότι χορηγούνται στις ανώτερες τάξεις τα έξοδα εκπαίδευσης από το γενικό φορολογικό κορβανά(...)» (Μαρξ, 2007:37).¹

Στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού συστήματος που υπηρετεί με συνέπεια τις ανάγκες της αγοράς, σταθερά στη βάση της κυρίαρχης οπτικής και που, κατ' επέκταση, απορροφά και αντανakλά τις αναπόφευκτες κρίσεις και τα αδιέξοδά της, τίθεται, σήμερα περισσότερο από ποτέ, επιτακτικά το ζήτημα της επαναδιαπραγμάτευσης του ρόλου, της διάρθρωσης και της λειτουργίας του. Επανέρχεται, έτσι, μια από παλιά αρχινημένη συζήτηση περί της αναγκαιότητας ενός σχολείου χωρίς τα αναχρονιστικά τεύλορικά χαρακτηριστικά του, που το αντιστοίχιζαν αιώνες τώρα με το καπιταλιστικό μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης και απαντούσαν στις ανάγκες μιας ανερχόμενης κουλτούρας ολοένα αυξανόμενης παραγωγής και κατανάλωσης στη βάση ενός απόλυτου καταμερισμού ρόλων, που εξυπηρετούσε, τελικά, την υπερπαραγωγή προϊόντων και την άντληση υπεραξίας. Αμφισβητείται, πλέον, επιτακτικά η αποτελεσματικότητα της διχοτόμησης της γνώσης σε ακαδημαϊκή (γενική-θεωρητική) και τεχνολογική (πρακτική), όπως και της εργασίας, αντιστοίχως, σε πνευματική και χειρωνακτική. Γίνεται λόγος για ένα νέο σχολείο «πολυτεχνικό» (όπως το περιέγραψαν οι Κρούπσκαγια, Μπλόνσκι και Λουνατσάρσκι) και «ρίζοσπαστικό» (όπως το οραματίστηκε ο Φρέιρε), που θα αμφισβητεί και θα ανατρέπει τις όποιες κοινωνικές και, κατ' επέκταση, εκπαιδευτικές ανισότητες, ενώ ταυτόχρονα θα προσφέρει ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλα τα παιδιά -στη βάση της αυτοδιεύθυνσης και της επιλογής βιωματικών μορφών και συνεργατικών μοντέλων μάθησης- θα ανιχνεύει κλίσεις, θα καλλιεργεί την κριτική σκέψη και θα αναπτύσσει ολόπλευρα την προσωπικότητά τους (σε γνωστικό, συναισθηματικό, βουλευτικό, σωματικό και ηθικό επίπεδο) συνδέοντας τη γνώση με την πράξη, την κοινωνία και την εργασία (παραγωγή κοινωνικά ωφέλιμης εργασίας). Πρόκειται, προφανώς, για το *Ενιαίο Σχολείο Εργασίας*, οι αρχές του οποίου, διατυπώθηκαν, αναλύθηκαν εξονυχιστικά -αλλά εφαρμόστηκαν αποσπασματικά, εξαιτίας των γνωστών πολιτικών

¹ Μαρξ, Καρλ. (2007). *Η κριτική του προγράμματος της Γκότα*. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.

και κοινωνικών αγκυλώσεων και αρτηριοσκληρωτικών χαρακτηριστικών της συντηρητικής ελληνικής κοινωνίας- στη χώρα μας από Παιδαγωγούς του διαμετρήματος του Δ. Γληνού και του Μ. Παπαμαύρου. Με άλλα λόγια, πρόκειται για ευθείες αναγωγές στα ιδιαίτερα εκείνα χαρακτηριστικά μιας παιδαγωγικής πρότασης που σηματοδότησε την απαρχή της διεκδίκησης ενός παιδαγωγικού οράματος στο δυτικό κόσμο, ενός οράματος που πάτησε γερά στα πόδια του με τη διατύπωση των καταστατικών αρχών λειτουργίας του *Νέου Σχολείου* και του κινήματος της *Προοδευτικής Εκπαίδευσης* του Τζ. Ντιού και του *Σχολείου του Λαού* του Σ. Φρενέ, της Παιδαγωγικής της Μ. Μοντεσσόρι και του Οβ. Ντεκρολί. Πρόκειται, εν τέλει, για έναν τύπο σχολείου, στα πρότυπα του οποίου διεξήχθη ολόκληρο το παιδαγωγικό πείραμα στη Σοβιετική Ένωση τον αιώνα που μας πέρασε, με την απόλυτη προσφορά των Α. Μακάρενκο και Β. Σουχομλίνσκι. Τέλος, πρόκειται για εκείνες τις παιδαγωγικές αρχές που, έστω και συμπυκνωμένες, θεσμοθετήθηκαν επίσημα για μοναδική φορά στη χώρα μας με τη μορφή του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, που λειτούργησε από το 1984 ως το 2001. Θεωρούμε, λοιπόν, ότι τα σημερινά αδιέξοδα της αστικής εκπαιδευτικής και οικονομικής πολιτικής καθιστούν και πάλι επίκαιρο έναν συνολικότερο προβληματισμό.